

1Reg 17,9-19:

9Ezért mindnyájan óvakodjunk, testvéreim, minden gögtől és hiú dicsekvéstől. 10És őrizzük meg magunkat evilág bölcsességétől és *a test okosságától*. 11Mert a test szelleme jobban töri magát a csengő szavak után, a cselekvéssel ellenben keveset gondol, 12s nem a lélek bensejében keresi a vallásosságot és szentséget, hanem beéri a csak külsőleg, emberi szemnek mutatkozó vallásossággal és szentséggel. 13Az ilyen emberekről mondja az Úr: *Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat*. 14Ezzel szemben az Úr Lelke azt akarja, hogy a test sanyargatott és lenézett, hitvány és megvetett legyen. 15És alázatosságra, türelemre, egyszerűsége és a lélek tiszta, egyszerű és igazi békéjére törekszik. 16És mindenkoron és mindenekfölött az Atya, Fiú és Szentlélek isteni félelmét, isteni bölcsességét és isteni szeretetét áhítozza.

17Minden jót a fölséges és hatalmas Úristennek adjunk vissza, és ismerjük el, hogy minden jó az övé; neki adjunk hálát mindenért, *akitől minden jó származik*. 18Legyen minden a fölséges és hatalmas, igaz és egyedül való Istené; neki adassék és őt illesse minden tisztelet és tisztesség, minden dicséret és áldás, minden hálaadás és dicsőség, mert minden jó az övé és ő az egyedül jó.

19Ha tehát valahol szóval rosszat mondó vagy cselekvő, vagy Istent káromló embert látunk vagy hallunk, mi jó szóval mondjunk áldást, cselekedjük a jót és dicsérjük Istent, *aki áldott mindörökké*.

2Reg 10.fejezet

1Azok a testvérek, akik a többiek miniszterei, vagyis szolgálói, látogassák és figyelmeztessék testvéreiket, alázatosan és szeretettel feddjék meg őket, és semmi olyat ne parancsoljanak nekik, ami ellentétes lelkiismeretükkel vagy regulánkkal. 2Azok a testvérek viszont, akik alárendeltjeik, tartsák mindig szem előtt, hogy Istenért lemondtak saját akaratukról. 3Ezért szigorúan megparancsolom nekik, hogy mindabban engedelmességek minisztereknek, aminek megtartását az Úrnak ígérték és ami nem ellenkezik lelkiismeretükkel és regulánkkal. 4És bárhol is vannak a testvérek, és úgy látják és úgy vélik, hogy nem tudják a regulát lelkileg megtartani, miniszterükhöz kell és szabad is fordulniuk. 5A miniszterek pedig szeretettel és jósággal fogadják őket és olyan szívélyesen bánjanak velük, hogy azok úgy merjenek hozzájuk szólani és velük érintkezni, mint az urak szoktak szolgálóikkal, 6mert úgy kell lennie, hogy a miniszterek minden testvér szolgálói legyenek. 7A testvéreket pedig intem és buzdítom az Úr Jézus Krisztusban, hogy óvakodjanak *minden* felfuvalkodottságtól, hiú dicsekvéstől, irigységtől, *fősvénységtől*, e világ gondjától és aggodásától, megszólástól és zúgolódástól. A tudományban járatlanok ne törjék magukat tudományok után, 8hanem ügyeljenek, hogy mindenekfölött vágyakozniuk kell az Úr lelkének és szent működésének birtoklására, 9hozza mindig tiszta szívvel imádkozni, alázatosságot, az üldözésben és betegségben béketűrést tanúsítani és 10szeretni azokat, akik üldöznek, dorgálnak és vádolnak bennünket, mert az Úr mondja: *Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmozóitokért*. 11Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert *övék a mennyek országa*. 12Aki pedig *mindvégig állhatatos marad, az üdvözüül*.

Róm 8,12-14

Így tehát, testvérek, nem vagyunk a testnek lekötözve, hogy a test szerint éljünk.

Mert ha test szerint éltek, biztosan meghaltok, de ha lélekkel megölték a test szerinti tetteket, élni fogtok.

Akiket Isten Lelke vezérel, azok Isten fiai.

Gal 5,19sk 22sk

A test cselekedetei nyilvánvalók: kicsapongás, tisztátalanság, fajtalanság, bálványimádás, babonáság, ellenségeskedés, viszálykodás, vetélkedés, harag, veszekedés, szakadás, pártoskodás, irigykedés, gyilkosság, részegeskedés, tobzódás és ezekhez hasonlók. Mint már előbb mondtam, most ismét kijelentem: Akik ilyeneket művelnek, nem öröklik Isten országát.

A Lélek gyümölcse viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás. Ezek ellen nincs törvény.

Akik Krisztus Jézushoz tartoznak, keresztre feszítették testüket szenvedélyeikkel és kívánságaikkal együtt.

Ha a Lélek szerint élünk, viselkedjünk is a Léleknek megfelelően.

Ne törtessünk kihívóan s egymásra irigykedve hiú dicsőség után.

TIZENHATODIK TANULMÁNYI LEVÉL

A LÉLEK FERENCES MEGTAPASZTALÁSA

A. BEVEZETÉS

Az emberi lélek egészen más, mint az értelem. Az értelemmel megért, megragad, elgondol valamit az ember. A lélekkel azonban nyitott az ember isten titkára, a lélekben az ember **“megérinthető”** Isten halk tevékenysége iránt.

Más szavakkal: lelkünkben kezdettől fogva benne rejlik annak sejtése, hogy mi **“csak kevéséé vagyunk Isten alá rendelve”** (szó szerint: Zsolt 8,6: “majdnem isteni lényé tettet”, utalás a Zsid 2,7.versre: “Angyalok alá csak kevéssel aláztad”), ahogy a zsoltárban olvassuk. Isten úgy teremtett minket, hogy mi valami közös van bennünk.

Ezért beszélünk **“lelki életről”** is, ha azt akarjuk kifejezni, hogy valaki Istenből él. Szent Ferencnél is ez a kifejezés és Isten valósága, aki szent Lélek, olyan központi szerepet játszik, hogy mi ennek külön sajátos tanító levelet akarunk szentelni.

Mielőtt azonban továbbolvasnánk a levelet, kérdezzük meg:

Hogyan kapcsolhatjuk össze Assisi Szent Ferencet és a Szentlelket? Véleménye szerint hogyan és hol tapasztalhatjuk meg Isten Lelkét?

B. ÁTTEKINTÉS

Aki a Lélek ferences megtapasztalásáról akar beszélni, annak tudatában kell lennie annak, hogy itt nem csupán a Szentlélekről van szó, még ha kifejezetten róla is beszélünk. Éppen a szentnek a végrendelete mutatja azt, hogy **a Lélek megtapasztalását úgy is leírhatja az ember, hogy nem is használja ezt a kifejezést.** Ferenc egész életét **a magát ajándékozó, iránymutató, önmagát kinyilatkoztató Istenre** vonatkoztatja. Minden kezdeményezés és kreativitás Istenből indul ki.

Ezért fontos szerep jut az **“isteni sugallatra, ösztönzésre”** megfogalmazásnak. Egy ember önéletrajzában központi helyein, különösen pedig az alapvető döntéseknél világosan ki kell tűnnie ennek az isteni kezdeményezésnek.

Assisi szent Ferencnél ezek a döntéseket és mélyreható megtapasztalásokat gyakran egy ma már kevésbé érthető szóval lehetne jellemezni: **“édesség”**. A szó arra utal, hogy ez a tapasztalat érzékekkel észlelhető testileg konkrét formát ölt.

Mindenekelőtt azonban utalnunk kell arra a nagy **ellentétre**, amely már Pál nyelvi megfogalmazásában is megtalálható, és amely Szent Ferencnél csodálatos visszhangra talált: az ember számára börtön lehet **a test**, azaz saját **“én”-jébe** zárulhat be és a halál áldozatává válhat. De nyitott is lehet az **“Úr Lelke”** számára, rábízhatja magát a Lélek vezetésére, és így rátalálhat az isteni életre.

Ennek az ellentétnek köze van Lukács evangélista szellemiségéhez, aki minden igazi tevékenységet a Szentlélekre vezet vissza. Szent Ferenc ezért beszél **a szent tevékenységről, munkálkodásról**, ami a Lélektől ered, és amit Jézus testileg is megtapasztalhatóvá tett.

A Léleknek ezen a megtapasztalásának azonban van egy sajátos **misztikus vonása** is: ez pedig nem más, mint Krisztus Lelke, aki az ember bensejét a Szentlélek lakásává teszi. Itt inkább **szociális vonásról** kell beszélnünk: a Szentlélek képessé tesz bennünket az önzetlen szolgálatra és a szeretetben való egységre.

Különös figyelmet kell szentelnünk a **Szentírás lelki értelmezésének** és az egész **keresztény élet máriás lelkületű formájáról** kialakított ferences szemléletnek. (a Szentlélek menyasszonya/vőlegénye)

C. INFORMÁCIÓ

1. “Az Úr adta nekem”

A legfontosabb dokumentum, amely tájékoztat Szent Ferenc lelki útjáról, a **végrendelete**. Itt említi meg - röviddel halála előtt - életének leginkább kiemelkedő eseményeit és foglalja össze röviden rendjének fejlődését és célkitűzését. Már az első mondatban megvallja, hogy a **kezdeményezés Istentől** eredt: “Az Úr a következő módon mutatta meg nekem, Ferenc testvérnek, hogyan kezdjem el a bűnbánattartást.” Visszatérő versként húzódik meg ez a megvallás főleg a végrendelet első felén. (Végr. 1.2.4.6.14.23.39)

Ferenc visszatekint életére, és felismeri benne **Isten vezetését**. Olyan egyszerű igékben, mint az “adni”, “vezetni”, és egészen hangsúlyozottan, a “kinyilatkoztatni” válik nyilvánvalóvá, milyen Erősen érzi Ferenc, hogy Isten megajándékozta őt. Anélkül, hogy a Lélek kifejezést használná, életútját azokkal a szavakkal írja le, amelyek tartalmazzák a Lélek megtapasztalását. Amit tette, azt nem magának tulajdonítja, hanem Isten, a “Magasságbeli” nagylelkűségének, aki “általa cselekszik és beszél” (Int 8,3)

Ahogy a poverello, a kis szegény újra és újra int bennünket arra, hogy semmit se tartsunk tulajdonunknak, és semmi mással ne dicsekedjünk, csak gyengeségeinkkel (Int 4;5;8;11;12;14;28), úgy cselekszik maga is: végrendeletének első része tulajdonképpen nem más, mint **hálaadás** mindazért, amit az Úr számára általa munkált, tekintettel a testvérekre, akiket “az Úr adott neki”. (Végr.14)

2. “Isteni sugallatra”

Szent Ferenc meg van győződve arról, hogy a kisebb testvérek élete **hivatást** feltételez. Így szól a testvérek felvételével kapcsolatban: “Ha valaki isteni sugallatra el akarja fogadni ezt az életmódot, és kérésével a testvérekhez fordul, ezek fogadják őt szeretettel.” (1Reg 2,1) A karizma, az Isten ajándéka az ember saját akaratával kapcsolódik össze. A kettő együtt teszi lehetővé egy új élet kezdetét. A legközelebbi lépésnél a **saját akaraton és a Lélek munkálkodásán a sor**, hiszen a jelöltnek “ha akarja és lelkének kára nélkül megteheti, adja el mindenét és igyekezzék a befolyt összeget a szegények közt szétosztani...Ha olyasvalaki jelentkezik felvételre, akit valami akadályoz abban, hogy szétossza vagyonát, de megvan benne az erre való hajlandóság, hagyja oda mindenét, ez elegendő neki.” (1Reg 2,4.11) A közösségbe való belépéskor lényegében **az isteni sugallatról** van szó. A testvéri közösségbe való felvételt nem vezethetik egoista érdekek, hanem csak spirituális motívumok irányíthatják a személyt.

Ugyanez érvényes mindazokra, “akik a testvérek közül isteni sugallatra a szaracénok vagy más hitetlenek közé akarnak menni”. (2Reg 12,1) A misszionáriusi tanúságtétel sajátos elhivatottságot feltételez; a miniszter provinciálisoknak ezt meg kell vizsgálniuk, vonakodás nélkül meg kell adni az engedélyt akkor, ha felismerik, hogy a jelölt alkalmas erre a hivatásra (1Reg 16,3-4; 2Reg 12,2)

Ferenc Isten munkálkodásának, művének tekinti saját megtérését és kivonulását a világból. Ugyanígy látja a **klarisszák rendjének megalapítását** is. Klárának és nővéreinek a számukra meghatározott rövid életformában már 121/1213-ban a következőket írja: “Mivel a szent evangélium szerinti tökéletes élet választásával isteni sugallatra a magasságbeli, fölséges király, a mennyei Atya leányaivá és szolgálóivá lettetek, és eljegyeztétek magatokat a Szentlélekkel, akarom..., hogy éppoly szeretettel fogok rólatok gondoskodni és éppoly odaadással törődöm veletek, mint övelük.” (KlRef 1-2)

Ferenc itt nem csupán azt a mély teológiai igazságot fejezi ki, hogy a **klarisszák a Szentlélek jegyesei**; hanem életüket egyáltalán isteni sugallatra vezeti vissza. Ez az élet karizma, a Lélek ajándéka. Ezt a meggyőződését hirdeti 23 évvel később, amikor nővéreinek **intő- és vigasztaló** éneket küld: Ezekkel a szavakkal kezdődik: “Halljátok, az Úr által meghívott szegénykék” (SzUB 1)

Ferenc hite Isten vezetésében komoly visszhangra talál **Kláránál**. O is isteni sugallatról beszél a szabályzatban és leveleiben.

Magánál Szent Ferencnél és társainál, a misszionáriusoknál valamint Szent Kláránál és nővéreinél **“lelki elhivatottságról”** van szó. Ez a beszédmód éppen mély ferences szemléletből alapozható meg és telíthető étellel.

3. Az édesség lelki megtapasztalása

Isten munkálkodása nem kapcsolja ki az **ember tevékenységét**. Éppen ellenkezőleg: amennyire a végrendeletben kihangsúlyozza Ferenc Isten vezetését, annyira kiemeli azt, mennyire mozgásba lendült: elhagyja eddigi helyét és a szegényekhez megy. Isten sugallata olyan, mint a tűz, mely égeti, olyan Erő, mely sürgeti: kiűzi Assisi városából, távolra a tekintélyes kereskedő család biztos életéből. Az az eszme, mely lebilincseli, hihetetlen dolgok véghezvitelére ösztönzi. Nem ragad le a pusztá lelkesedésnél: kitaszítottakat ápol. Hogy mennyire megtapasztalta az isteni Lelket testében és lelkében, abból ismerhetjük fel, hogy Ferenc egész **eddigi érzülete megváltozott**: “és amikor eltávoztam tőlük, az, ami előbb keserű volt számomra, átváltozott testem és lelkem édességére”. (Végr 3)

A “keserűből” az “édesbe” való átmenet egy undort ébresztő kitaszított beteg átölelésekor már utal a **Lélek megtapasztalás-szerű jelenlétére**, akinek gyümölcsei: szabadság, öröm, szeretet, szelídség (Gal 12-23). A Léleknek ilyen jellegű megtapasztalásában gyakran része van Szent Ferencnek. Közben szívesen énekel franciául, mint például, amikor hivatalosan is elszakad atyjától, amikor énekelve halad át az erdőn és a rablóknak hirdeti: “Én a nagy király hírnöke vagyok”. (1Csel 16) Az “édesség” - dolcezza, douceur a trubadúrok nyelvén - Szent Ferencnél egy új, az Istentől teremtett új élet megvalósulásának a jele, jele a **Szentlélekben való újjászületésnek**. A hívőkhöz írt levelében részletesebben kifejti ezt, amikor az “édes - keserű” ellentétet alkalmazza: “Mindazok, akik nem bűnbánatban élnek..., vakok ok, mert nem látják az igazi világosságot, a mi Urunk, Jézus Krisztust. Az ilyenekben nem lakozik **lelki** bölcsesség, mert nincs meg bennük az Isten Fia, az Atya igazi bölcsessége. Ti vakok, kiket ellenségeink, azaz a test, a világ és az ördög rászedtek, lássátok be, hogy a testnek **édes** a bűn elkövetése, de **keserű** az Isten szolgálata.” (2LHív 63.66-69)

4. “A test szelleme” - “az Úr lelke”

Amint a hívőkhöz írt levélben, úgy Ferenc gyakran a testi, az **evilági bölcsességgel** nagyon gyakran szembeállítja a **lelki bölcsességet**. (ErÜdv 9-10; 1Reg 17,10; Br.Lenk 5; Int 27,1; vö. 1Kor 2,6-16). Számára a test - mint Szent Pál számára a “szarksz” (Róm 8.fej) - olyan fogalom, amely az ember halálra szánt létét, törekenységét, a benne rejlő istenellenes Erőt, önzését és rosszra való hajlamát jelöli. Ezért mondhatja: “...s aki velünk, szájalomra méltó és nyomorúságos, büdös és romlott, hálátlan és gonosz emberekkel minden jót tett és tesz”. (1Reg 23,8)

Ezzel szemben Lélek és lelki az - ahogy Szent Pálnál a “pneuma” - ami Istentől ered és Istenhez vezet. A lelki emberben az Úr Lelke él; benne Isten jutott uralomra, benne minden testi háttérbe szorult, amely elhomályosítja Isten képére és hasonlatosságára teremtett mivoltát (Int 5,1). **Az “én” helyére az Úr Lelke lép**. Ferenc számos példát hoz fel arra, amelyen felismerhető a **lelki ember**: “Hogy Isten szolgájában megvan-e az Úr lelke, azt legbiztosabban erről lehet megismerni: ha Isten valami jót művel általa, teste, mely ellensége minden jónak, nem fuvalkodik fel, hanem ellenkezőleg, csak annál hitványabbnak tartja és minden más embernél kisebbnek érzi magát”. (Int 12)

Hogy az Úr Lelke lakjon bennünk, “ne legyünk bölcsek test szerint, se okosak, hanem inkább egyszerűek, alázatosak és tiszták”. (2LHív 45-46) Leginkább az Úr Lelke iránt táruljunk fel az **engedelmesség** által; ez vonatkozik első sorban Isten ösztönzéseire, aztán pedig az embertársakra, az egész teremtésre: “A szent engedelmesség megfékez / minden testi és érzékies vágyat. / Az engedelmes ember megfegyelmzett testét / kész alárendelni a lélek szolgálatának, / alávetni testvére akaratának / és a világ minden emberének, / sőt nem csak az embereknek, / hanem a szelíd és vad állatoknak is, / hogy azt tehessék vele, amit akarnak, /már amennyire az Úr onnét felülről megengedi és ezt nekik.” (ErÜdv 14-18) Az embernek meg kell tanulnia önmagától eltekinteni, rendelkezésre állóvá és lelkileg mozdíthatóvá kell válnia, **hogy mindenben Isten akaratát ismerhesse fel**. Ez az értelem nélküli teremtményben is megtörténik. Az Isten által előre megszabott korlátok között mozog. Ezért kell a Lélek erejében és a szent engedelmességben elviselnie magukat a csapásokat és fájdalmakat, amelyeket az ember az állatoktól kap.

Nagyon részletesen hasonlítja össze Szent Ferenc a Meg nem erősített regulában (1Reg 19,9-16) a test szellemét az Úr Lelkével. A **test szelleme** a büszkeségben és a hiú dicsőségvágyban, ennek a világban a bölcsességében, a “test okosságában” (Róm 8,6), abban a törekvésben nyilvánul meg, hogy sok szót ejtünk ki, de keveset cselekszünk, hogy pusztán külsőleg vagyunk buzgók és látszólag

vagyunk csak szentek. Az **Úr Lelke** azonban alázatban, türelemben és a “lélek békéjében” mutatkozik meg (1Reg 17,15)

Ferenc számára a “test” többnyire szimbolikus szó a lelki magatartásokra. Jézusra (Mk 7,21-23) és Szent Pálra (Róm 8,6; 1Kor 2,6-16) támaszkodva bensővé teszi, spiritualizálja a **bűn megértését**. Miközben azt az ember lelkébe helyezi, a tisztátalan szívbe, a bűnös és önző akaratba (vö. 1Reg 22,5-8). Következésképpen intelmeiben főleg a “lelki” bűnökre hívja fel a figyelmet, mint makacsságra, a tisztségekhez való ragaszkodásra, a büszkeségre, a kérkedésre, az irigységre, a bosszúra, a helytelen vádaskodásra, a haragra (Int 2-11). Ezzel függ össze az, amit Celanói Tamás ír a rendi előljáróról: “Elsősorban a **benső bűnöket** (vitia spiritualia) tekintette és csak azután a külsőket.” (1Cel 51)

5. “Ügyeljének, hogy mindenekfölött vágyakozniuk kell az Úr lelkének és szent működésének birtoklására.” (2Reg 10,8)

Ferenc szinte mindegyik írásában óvja testvéreit a “test szellemétől”. Így értjük meg azt, miért követeli éppen azt, hogy “ügyeljének, hogy **mindenekfölött** vágyakozniuk kell az Úr lelkének és szent működésének birtoklására”. (2Reg 10,8) A meg nem erősített regula 17,9-16.pontjaival foglaltakkal ellentétben a megerősített regula 10,7-12.pontjaiban rövidebben vázolja fel a negatív magatartásokat, és részletesebben a pozitívakat. A **bűnök katalógusát**, melyektől a testvéreknek óvakodniuk kell, az **erények katalógusa** követi: az ima az alázat, a türelem, az ellenségszeretet, az állhatatosság. Ezek az erények a Lélek gyümölcsei (vö. Gal 5,22-26) Ezek az erényeken válik láthatóvá az Úr Lelkének szent működése.

Istenből való eredetük következtében Ferenc az Erények üdvözlésében minden erényt “szentnek” nevez: az Úrtól származnak (Az erények üdvözlése 4); “szent erények mind, kik a Szentlélek kegyelméből és megvilágosításából a hívek lelkébe ereszkedtek.” (BSzÜdv 6); ezek olyan tulajdonságok, melyek Istentől erednek: “te vagy az alázat, te vagy a türelem, te vagy a kedvesség, te vagy reményünk, te vagy a hitünk, te vagy a szeretetünk.”(BD)

A 2. regula 10,8 pontján kívül Ferenc írásaiban még négyszer fordul elő a “**szent munkálkodás**” kifejezés: “mikor az isteni szeretet s tiszta és őszinte lelkiismeret által szívünkben és testünkben hordozzuk őt és szent cselekvéssel, melynek példaként kell mások előtt világoskodnia, világra szüljük őt”. (1Lhív 1,10 = 2Lhív 53) Ennek a levélnek a címzettjei a “mi Urunknak, az Úr Jézus Krisztusnak benne tartalmazott illatos szavait fogadják isteni szeretettel és jóakarattal...és őrizték meg magukban szent közreműködéssel mindvégig, mert ezek lélek és élet.” (1Lhív 2,19.21; vö. Jn 6,64)

Itt válik egyértelművé, mennyire Istenhez kapcsolva és tőle ösztönözve szemlél Szent Ferenc minden jót. Jézus Krisztus szavai és Szent Ferenc **saját szavai** jó illatúak és illatosak (vö. 2Kor 2,14-16); Ef 5,2), hiszen - Isten által kileheltek, és **belénk öntöttek** - lelket és életet ajándékoznak; ennek megfelelően az emberi szeretetnél sokkal erősebb szeretettel, azaz isteni szeretettel kell **elfogadniuk**, és a Lélek ösztönzésére **megvalósítaniuk**. Végredeleltében is azt kívánja Ferenc, hogy szavait “egyszerűen és magyarázat nélkül értelmezzék és szent közreműködéssel mindvégig megtartsák”. (Végr.39) A **megértés** egyedül nem elégséges, **végre kell hajtani**. Ez pedig feloldhatatlanul összefonódik a munkálkodással, a közreműködéssel, az Úr Lelke által történő ösztönzéssel. Cselekvéseinknek a Lélek ösztönzései alatt kell állniuk, és mindvégig ki kell tartaniuk az ő erejében. Ha korunkban tevékenységről beszélünk, akkor aktivitásra, erőre, teljesítményre, érvényesülési képességre, hatékonyságra, tehát elsősorban férfias tulajdonságokra gondolunk. Lukács evangélista szellemében Ferenc a tevékenységet inkább **Máriával** hozza összefüggésbe: a lényeg az, hogy feltáruljunk a Lélek iránt, és megkapjuk tőle azt, amit a világban közvetítenünk kell.

6. “Az Úr Lelke az, mely minden hívő emberben lakik”

Ferenc számára a legfőbb tevékeny princípium nem az ember, hanem Isten. Az Úr vezette őt, testvéreket adott neki és feltárta előtte az evangélium szerinti életet: kisebb testvéreket általában, a misszionáriusokat egészen sajátosan, Klárát és nővéreit, ezek mindnyájan “isteni ösztönzést” követnek. Azért is, hogy a hitetlenekből hívok, a hűtlenekből pedig hűséges keresztények váljanak, szükség van a kegyelemre és a Szentlélek megvilágítására. (BSzÜdv 6)

Egyedül nagyon “szánalomra méltók és nyomorúságosak” vagyunk (1Reg 23,8) Ezért imádkozik Ferenc: “...add meg nekünk nyomorúságos embereknek...hogy mindig azt akarjuk, ami neked tetszik, hogy így a Szentlélek tüzetől lángra lobbantva nyomába szegődhessünk a te szerelmes Fiadnak, Jézus

Krisztusnak, és **kizárólag a te kegyelmedből** eljuthassunk hozzád, ó Fölséges.” (LRend 50-52) Ferenc felfogása szerint az ember önmagából semmi jóra nem képes, teremtményi szegénységében mindent a Teremtőnek köszönhet. Aki valamit jót tulajdonít önmagának, vagy “bárki irigykedik tehát testvére a jó miatt, amit mond és cselekszik általa az Úr” (Int 8,3), az **bűnt követ el a Szentlélek ellen**.

Ennek az emberképnek a következetes szemléletében és ebben a Lutherre emlékeztető kegyelemtanban (“egyedül a kegyelem által”, “sola gratia”) rejlik az, amikor Ferenc az Eukarisztiáról a következőket mondja: “Tehát az Úrnak híveiben lakozó lelke az, aki veszi az Úr szentséges testét és véré; mindenki más, akiben nincs ebből a lélekből, és mégis venni merésze a szentséget, ítéletét eszi és issza. (1Kor 11,29). Ennek az első szemléletre nagyon nehezen érthető mondatnak a megalapozása így hangzik: “...lélek az Isten (Jn 4,24), és Istent soha senki sem látta. Ezért csak lélekben látható, mert a lélek az, ami él, a test nem használ semmit.” Az apostolok, akik “Jézust embersége szerint látták, lelke és istensége szerint is szemlélték, és hitték róla, hogy Isten valóságos Fia”. Éppígy nekünk is, akik most a kenyeret és bort látjuk, “most lelke és istensége szerint kell szemlélnünk Jézust és hinnünk kell, hogy ez a mi Urunknak, Jézus Krisztus legszentebb teste és vére.” (Int 1,5-9) Az Isteninek isteni felel meg. Mivel Lélek az Isten, ezért a Lelki felel meg neki. Istent “lelki szemekkel” kell szemlélni (Int 1,20), az “Úr Lelke szemével, az Úrnak a híveiben lakozó Lelkének szemével” (Int 1,12)

Ki az **Úr**, akinek Lelke az ő híveiben lakozik? Azonnal a következőket válaszolhatnánk: a Szentlélek. Az Intelmek első részében azonban az “Úr (Dominus)” mindig is történeti Jézusként és az evangélium hirdetőjeként (1.3.8.12.versek) vagy pedig az eukarisztikus Krisztusként tárul elénk (9.12.22.versek). Ezért az Úr Lelke a 12.versben így egészíthető ki: “**a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak a Lelke**”. Ferenc itt Szent János és Szent Pál lelkéből merít: búcsúbeszédében Jézus az “Igazság lelkéről beszél, akit majd az Atyától küld (Jn 15,26 vö. 16,7.13-14; 1Jn 3,24). Mindez Szent Pálnál még világosabban kitűnik: “Ti azonban nem test, hanem lélek szerint éltek, ha valóban **Isten Lelke** lakik bennetek. Akiben ugyanis nincs **Krisztus Lelke**, az nem tartozik hozzá.” (Róm 8,9). Krisztus Lelkében élni előfeltétele a Isten Lelke bennünk lakozásának. “Ha Krisztus nevéért ócsárolnak, boldogok vagytok, mert az isteni Fölség Lelke pihen meg rajtatok.” (1Pét 4,14; vö. 1LHív 1,6)

Ha Ferenc **az Úr Lelkéről** beszél, mindig **Jézus lelkülete** tárul szeme elé: szegénysége, engedelmissége a mennyei Atya akarata iránt, ellenségszeretete és keresztye. Ezek Krisztus, Isten Szolgája igazi tanítványának ismertetőjegyei is. Ahogy ugyanis bizonyos intelmek érzékeltetik, Isten szolgáját, akiben az Úr Lelke lakozik, arról lehet felismerni, hogy nem sokra tartja önmagát Isten és embertársai előtt, hogy mindenki szolgája, hogy az ellenségeit szereti, hogy türelmes az üldöztetésben és betegségben és “a mi Urunk Jézus Krisztus szerelméért megőrzi lelkének és testének békéjét.” (Int 15,2; vö. Int 2-9; 11; 13-15; 22-25)

7. “A Lélek szeretete által egymást készségesen szolgálják.”

Az “Úr Lelke” kifejezéssel Ferenc túlnyomórészt Jézus érzületére, lelkületére gondol és az ő tovább folytatódó jelenlétére azokban, akik követik. Ha ezt felismerjük, jobban megértjük a meg nem erősített regulában található kijelentéseket is. Az 5.fejezetben a testvérek egymás iránti kölcsönös magatartásáról van szó. Miután a Mt 20,25-26.versben Jézus kimondta, hogy a nagyobbak köztük mindig a kisebbnek és mások szolgájának kell lennie, ezt olvassuk: “Senki a testvérek közül ne merésze rosszat tenni, vagy mondani a másiknak, hanem ellenkezőleg a **szeretet szellemében** önként szolgáljanak és engedelmeskedjenek egymásnak.” (1Reg 513-14). A “szeretet szelleme” sokkal érthetőbb lenne, ha így hangzana: “a Lélek szellemében”. Ezalatt a fogalom alatt nem a **mi** szeretetünket kell érteni a Szentlélek iránt, hanem Isten irántunk való szeretetét, mely láthatóvá vált Fiában, amely “kiáradt szívünkbe a ránk árasztott Szentlélek által.” (Róm 5,5) A “Lélek szeretete” pedig azt a szeretetet jelenti, amely Jézusban tárult fel nekünk, akinek lelke mindenütt jelen van és munkálkodik, ahol emberek teljesítik a Lélek parancsát. A Gal 5,13.versre támaszkodva írja le Ferenc a készséges és önkéntes szolgálatot és engedelmisséget, amelyre a testvérek éppen a Lélek szeretete által válnak képessé. Hogy itt Krisztus előképe lebeg Ferenc szeme előtt, azt a következő mondat igazolja: “Mert ebben van a mi Urunk, Jézus Krisztus igazi és szent engedelmissége” (1Reg 5,15). Természetesen nem túl nagy a lépés “Jézus Krisztus Lelkének szeretetétől” a “Szentlélekig” (vö. Róm

5,5; 15,30). Így azt is mondhatjuk: a testvéreknek a Szentlélek szeretetében kell egymást szolgálniuk és egymásnak engedelmeskedniük, aki Krisztusban lakozott és munkálkodott és aki most tanítványaiban lakik és tevékenykedik.

“Akárhol vannak és akárhol találkoznak, mindig lélek szerint **szeretettel** és zúgolódás nélkül lássák viszont és tiszteljék egymást.” (1Reg 7,15) Ez az egyedülálló útmutatás az eddig mondottak alapján azt jelenti, hogy nem pusztán “emberileg”, hanem lélek szerint, Krisztus Lelkében kell találkozniuk egymással. Ha útjaik során egymással találkoznak a testvérek, az Úr Lelke egymáshoz vezeti őket. A miniszterektől azt várja el Ferenc, hogy “gyakran keressék fel a testvéreket, s **lelkileg** intsek és bíztassák őket”. (1Reg 4,2) - De a szegény nővérek “közösen a **Lélek egységében** és a legnagyobb szegénység fogadalmában éljenek”. (KlReg Bev.1)

A **magatartás alapszabályait** az Úr Lelkén alapszik. Ő az, aki közösséget alapít és megtart. Mélyebben erre nem képes egyetlen ember sem, csak Isten Lelke. Ebből a felismerésből akarta bevenni Ferenc a szabályzatba azt, hogy a Rend tulajdonképpen miniszter generálisa maga a Szentlélek (2Cel 193).

8. “A betű öl, a Lélek pedig éltet.”

A Krisztus Lelkéből való élet nem préselhető meghatározott formákba. Ebben a tapasztalatban rejlik az az **eleven nyugtalanság**, amely átvonul a rend egész történetén. A testvéreknek “nem test szerint (carnaliter), hanem lélek szerint (spiritualiter) kell járniuk az élet ösvényeit” (1Reg 5,4,5; 16,5) Lelkükben ott kell lennie Jézus Krisztus érzületének, s az Úr Lelkét kell követniük saját törekvéseik helyett. Ennek megfelelően Regula-magyarázatában Hugo von Dingo olyan olvasatot őrzött meg, amely eredeti lehetett. A meg nem erősített Regula 6.fejezetében pótlólag még egy szó szerepel nála: “spiritualiter”. “A testvéreknek, akik nem képesek életünket **lélek** szerint (spiritualiter) szemlélni, közölniük kell a miniszter generálissal.” (Fragmentum II,8; vö. 1Reg 6,1) Míg később a rend bizonyos köreiből arról volt szó, hogy a regulát **szó szerint** kell szemlélni és megtartani, itt még az eredeti szemléletmód érvényesül, amely szerint az evangélium és az ebből fakadó szabályzat lelki, azaz a mi Urunknak, Jézus Krisztusnak Lelkéből kiindulva kell megtartani. Nem a szabályzat az élet, hanem fordítva: a szabályzat élet és Lélek, amely Jézusból fakad, és az ő szavai, amelyek lelket és életet ajándékoznak. Ezek hordozzák az első ferences testvérek alapvető tapasztalatait és ösztönzéseit.

“Lélek” **kulcsszó** a ferences életforma jelölésére. Ferenc az Úr Lelkétől ösztönözve kereste a Lélek iránt nyitott és lélek által áthatott evangélium szerinti életet. **Szent Jánoshoz** hasonlóan nála is szoros kapcsolat áll fenn **az Írás szó szerinti és lelki értelme** között. A Biblia szavának igazi értelme a Lélekből fakad. O az, aki életet ad a betűnek. Ezért fordul szembe Ferenc a Szentírás **lélektelen értelmezésével**. Az Int.7. fejezetében Szent Pál kifejezését használja: “A betű öl, a lélek pedig éltet.” (2Kor 3,6) Mély, találó és mindig érvényes gyakorlati útmutatást fűz hozzá: nem arról van szó, hogy csupán az Írás szavait ismerjük, mások számára fontosnak értékeljük és ezáltal kudarcot vallunk, hanem inkább arról, hogy “az isteni betű szellemét kövessük”. Az ismereteket ne önmagunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk és azokat tetteinkkel igazoljuk. Az Írás tudományos magyarázatához is hozzátartozik az “ima és a szent áhítat lelke”. (LAntal 1) Az **Írás** magyarázatának nem a tudás növelését kell szolgálnia, hanem a **cselekvésre és az áhítatra való nevelést**. Istennek inkább tetszik az, ha megtesszük azt, ami az Írásban áll, mint az, hogy csupán olvasunk belőle - magyarázza Szent Ferenc, amikor a rendben az első Újszövetséget elajándékozza. (2Cel 91; vö.2Cel 67)

9. “A Szentlélek jegyese” mint Mária

Szenvedéstörténet imájának Mária-antifónájában, amelyet minden egyes óra-imádság előtt el kellett imádkozni, Ferenc így köszönti az Istenanyát: “Szentséges Szűz Mária, a világ összes asszonya közül senki sem született hozzád hasonló, a magasságbeli, fölséges király, a mennyei **Atya** leánya és szolgálója, a mi legszentebb Urunknak, **Jézus Krisztusnak** anyja, a Szentlélek **jegyese**.” Ebben a megszólításban Máriát nem elszigetelten szemléli, hanem a három isteni személyhez fűződő viszonyában. Az Isten által történő kiválasztásban lett azzá, aki. A “Sponsa Spiritus Sancti” (a Szentlélek menyasszonya, jegyese) cím használata a Szent Ferencet megelőző korból még igazolható, tehát valószínűleg tőle származott.

Jelentősebb mozzanat azonban az, hogy az Assisiből származó misztikus nem tartja fenn ezt a címet egyedül Máriának, hanem kiterjeszti a klarissákra és minden hívőre. Feltűnő párhuzamokat

mond a nővérekről, akik “isteni sugallatra a magasságbeli, fölséges király, a mennyei Atya leányaivá és szolgálóivá lettek, és ezzel **eljegyezték magukat a Szentlélekkel**”. (KlReg 1)

Hasonlóképpen boldogság-mondásokba torkollik azoknak a leírása is, akik bűnbánatot tartanak: “Ó, mily boldogok és áldottak azok a férfiak és nők, amíg így cselekszenek és ezekben kitartanak, mert megnyugszik rajtuk az Úr Lelke, s lakóhelyet és szállást készít náluk magának. És fiai lesznek a mennyei Atyának, akinek cselekedeteit megteszik, jegyesei, testvérei és anyja a mi Urunk, Jézus Krisztusnak. **Jegyesei akkor leszünk**, mikor a szentlélek által a mi Urunk, Jézus Krisztussal egyesül a hívő lélek; testvérei akkor, mikor az Atyának akaratát teljesítjük, ki a mennyekben van, s anyja akkor, mikor az isteni szeretet s tiszta és őszinte lelkiismeret által szívünkben és testünkben hordozzuk őt és szent cselekvéssel, melynek példaként kell mások előtt világoskodnia, világra szüljük őt”. (1LHív 1,5-10; 2LHív 48-53)

A ferences misztikának ebben a központi gondolatában - amely két levélben, egy ujjongó dalban és a főpapi imában (Jn 17.fej) folytatódik - érvényesül teljesen a **karizmatikus elem az Isten-tapasztalatban**. Ferenc lelke túlrad az örömben az Istennek bennünk lakása gondolatánál. Felfogása szerint mindazok, akik Istent szeretik és a bűnbánat méltó gyümölcseit termik (1LHív 1,1-4), egyre jobban belenőnek abba, ami elhivatottsága alapján az ember: Isten képmása (Ter 1,26), az Atya és a Fiú lakása (Jn 14,23), a Szentlélek temploma (1Kor 6,19). Szent Ferenc egészen csodálatosan **a bennünk lakó Szentháromság titkában** él. Ez számára nem csupán a hit kimeríthetetlen titka, hanem valami egészen személyes, ami összekapcsol minden egyes keresztény ember Istennel és Isten családjába kapcsol be mindenkit. Ugyanakkor ezzel a méltósággal együtt Ferenc a tevékenységet is kihangsúlyozza. Látja az **adományt és a feladatot**. A hit és keresztség által megkaptuk a Szentlelket és Krisztusba kapcsolódtunk bele (2LHív 51). Ferenc testvérei akkor vagyunk, ha hozzá hasonlóan megtesszük a mennyei Atya akaratát; anyja akkor, ha Máriához hasonlóan magunkban hordozzuk és keresztény életünk által újra megszüljük a világban (2LHív 52-53). Így fakad a **misztikából misszió, az összeszedettségéből küldetés**.

Az Úr Lelke iránti figyelő nyitottság vezette el Szent Ferencet Krisztus követésének útjára, a Krisztushoz való hasonlóságra és a Szentháromsággal való boldogító összefonódásra. Assisi szegénye a szó legnemesebb értelmében **karizmatikus**. Lelkének ajándékaiból részesednek azok, akik megszívlelik figyelmeztetését: “Készítsünk tehát neki ott mindig hajlékot és tartózkodási helyet, mert ő a mindenható Úristen, Atya, Fiú és Szentlélek.” (1Reg 22,27)

*Legfölségesebb dicsőséges Istenem,
világosítsd meg szívem sötétségét,
és adj nekem igaz hitet, szilárd reményt és tökéletes szeretetet.
Adj Uram nekem az igazi érzületet és felismerést,
hogy teljesítsem szent és igaz küldetésedet. Ámen.*

IRODALOM

- A.ENGELMANN: Entflammt vom heiligen Geist, Die sieben Gaben des heiligen Geistes im Leben des hl.Franziskus (Bücher franziskanischer Geistigkeit, 7.kötet) Werl 1961 (kissé terjengős és inkább Celanói Tamás életrajzaihoz kötődik, mint Szent Ferenc írásaihoz)
- GRAU/HARDIK: “Leib” und “Fleisch”, “Geist”, “geistlich” (spiritualis), in. Die Schriften des heiligen Franziskus von Assisi - Werl/W. 1982. 292-299
- “HEILIGER GEIST IN UNS”, in: Bibel und Kirche 1982.4.füzet (alapvető biblikus megfontolások)
- L.LEHMANN: Tiefe und Weite, Der universale Grundzug in den Gebeten des Franziskus von Assisi, Werl 1984. 105-119

D. GYAKORLATOK FONTOS SZÖVEGEKEN

1. Gyakorlat: 1Reg 17 - 2Reg 10

Hasonlítsd össze a Regula mindkét szövegét a következő oldalon (szinopszis). Húzd alá mindkét szövegben azonos színnel azt, ami a Szentlélekről mindkét szövegben összeeseng, és különböző színnel azt, ami egymástól eltér (lásd a szinopszist a következő oldalon)

2. Gyakorlat: Szent Ferenc és Szent Pál

Hasonlítsd össze a Regulának mindkét szövegét a Rómaiakhoz írt levél 8,12-14.verseivel valamint a Galatákhoz írt levél 5,19.sk verseivel! Mennyire cseng össze Szent Ferenc és Szent Pál kifejezőmódja. Színes ceruzákat használj!

3. Gyakorlat: Szent Ferenc és Szent Lukács

Olvasd el Lk 1,26-56.verseket és a Hívókhöz írt második levél 48-56. pontjaiban tartalmazott szöveget, valamint Szűz Mária üdvözlését! Írjad ki azokat a helyeket, amelyek véleményed szerint összekapcsolhatók! Milyen szerepet játszik eszerint a Szentlélek a keresztények életében? (lásd a következő oldalon található szinopszist 14.old)

Szinopszis az 1-3 gyakorlatokhoz
(lásd az utolsó oldalon)

E. KONKRETIZÁLÁS

A Szentlélek Isten ajándéka az embereknek. Csak elfogadni tudjuk. Ezért ennek szimbóluma a csésze. Ábrázolj olyan csészét, amilyen Te szeretnél lenni (földből, homokból, agyagból, gyurmából...), vagy fessél le egy csészét!

Gondold át életed sorsfordulóit! Mely szituációkra tudod mondani azt, hogy "Az Úr adta nekem, az Úr vezetett erre az útra..."

"Menyasszonya (vőlegénye) vagyok a Szentléleknek". Milyen érzéseket vált ki Nálad ez a kifejezés? Hogyan reagálsz rá?

Állítsd össze a kritériumait a "lelki hivatásoknak"! Mi kívánatos mindazoknál, akik felvételüket kérik a rendbe, és azoknál, akik a felvételt elbírálják? Mit mondasz ehhez a tételhez: "ma is nagyon sok lelki hivatás van, de nem ismerik fel"?

F. ÉRTELMEZŐ KÉRDÉSEK

Mit mond Szent Ferenc akkor, amikor visszatekint egész életére?

Milyen összefüggésekben beszél Szent Ferenc "Isteni ösztönzéséről"?

Mit ért a "Lélek munkálkodása" kifejezés alatt?

Milyen magatartásokat kapcsol a "testhez", és melyeket az "Úr Lelkéhez"?

Milyen kapcsolat áll fenn lélek és engedelmesség között?

Miért kapcsolja össze Szent Ferenc Máriát a Szentlélekkel?

Mit ért Szent Ferenc a "Szentlélek jegyese" kifejezés alatt?

Mit ért Szent Ferenc a Szentírás "lelki, spirituális" értelmezése alatt?